

Çocukluk Çağındaki İhmal ve İstismarın Yetişkinlikteki Bazı Psikopatolojilere Etkisi: Bir Derleme Çalışması

The Effect of Childhood Neglect and Abuse on Some Psychopathologies in Adulthood: A Compilation Study

Elif Sıkar^{1*}, İtir Tarı Cömert²

¹ Klinik Psikolog, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, elif.sikar@stu.fsm.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0002-4466-0556>*Sorumlu Yazar

² Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, itcomert@fsm.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6032-4416>

Geliş tarihi/Received: 21.05.2025 Kabul tarihi/Accepted: 23.12.2025 Yayın tarihi/Published: 25.12.2025

ÖZET

Bu derleme çalışması, çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismarın yetişkinlikte madde bağımlılığı ve psikopatoloji üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin, bireyin psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilediği ve bu durumun ileriki yaşlarda ruh sağlığı sorunları ve bağımlılık gibi çeşitli riskleri artırdığı bilinmektedir. İhmal ve istismar, çocukluk travmaları arasında özellikle yaygın olup fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal gibi alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu derleme çalışmasında, 1996-2024 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmalar, belirli anahtar kelimeler ile dâhil etme ve hariç tutma kriterlerine dayanarak taranmıştır. Literatür taraması, “PubMed”, “Science Direct”, “Google Scholar”, “Tübitak Ulakbim”, “YÖK Tez Merkezi” ve “YÖK Açık Bilim” gibi veri tabanları kullanılarak yapılmıştır. Bu derleme sonucunda araştırmalar, çocuklukta ihmal ve istismara maruz kalmış bireylerde madde kullanımı, depresyon, anksiyete bozuklukları, yeme bozuklukları gibi sorunların görülme sıklığının arttığını göstermektedir. İhmal ve istismarın çocukların gelişimi üzerindeki etkisi değerlendirilmiş, bu faktörlerin yetişkinlikte madde bağımlılığı ve psikopatolojik sorunlar üzerindeki uzun vadeli etkileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Travma, Çocukluk çağı travması, Bağımlılık, Madde bağımlılığı, Psikopatoloji, Depresyon, Kaygı, Yeme bozuklukları, Kişilik bozuklukları

ABSTRACT

This review study aims to examine the effects of childhood neglect and abuse on substance dependency and psychopathology in adulthood. It is known that traumatic experiences during childhood negatively impact an individual's psychological development, increasing the risk of mental health issues and addiction later in life. Neglect and abuse are especially prevalent among childhood traumas and can be categorized into subtypes, such as physical, sexual, and emotional abuse, as well as neglect. For this study, a literature review methodology was followed. Research conducted between 1996 and 2024 was examined using specific keywords and inclusion and exclusion criteria across databases such as “PubMed”, “Science Direct”, “Google Scholar”, “Tübitak Ulakbim”, “YÖK Thesis Center” and “YÖK Open Science”. The review findings indicate that individuals who experienced childhood neglect and abuse are more likely to encounter issues such as substance use, depression, anxiety disorders, and eating disorders. The impact of neglect and abuse on children's development was assessed, focusing on the long-term effects of these factors on substance dependency and psychopathological issues in adulthood.

Keywords: Trauma, Childhood trauma, Addiction, Substance abuse, Psychopathology, Depression, Anxiety, Eating disorders, Personality disorders

GİRİŞ

Travma, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü zedeleyen, yoğun korku ve kaygı hislerine neden olan, günlük yaşamını ve işlevselliğini olumsuz etkileyen olay ve durumlar olarak tanımlanır (Güner, 2020). Çocuk ihmal ve istismarı, çocuğun ebeveynleri ya da bakımından sorumlu kişiler tarafından toplumsal normlara aykırı ya da zararlı olarak görülen davranışları içerir. Bu durum, çocuğa yönelik yapılan zararlı eylemleri kapsadığı gibi, bazı gerekli davranışların ihmal edilmesini de içine alır. Bu eylem ya da ihmaller sonucunda çocuğun fiziksel, ruhsal veya cinsel açıdan zarar görmesi olasılığı ortaya çıkmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007). Çocuk istismarı, çocuklara karşı kasıtlı olarak uygulanan ve onların sosyal, fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit eden sürekli bir durumu ifade ederken; çocuk ihmali, çocukların bakımını üstlenen kişilerin onların psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaması olarak tanımlanmaktadır (Kurtuldu, 2019).

Çocuk ihmali, bir çocuğun bakımını üstlenen anne-baba ya da sorumlu kişinin, çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun ihtiyaçlarını karşılamaması; çocuğa psikolojik ve fiziksel zarar verilmesi ya da zarar verme ihtimali olmasına rağmen gerekli ihtiyaçlarının karşılanmaması durumudur. Çocuğun eğitim, kıyafet, gıda, barınma, sağlık bakımı, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamamak, onu terk etmek, kontrolsüz bırakmak veya ilgisiz davranmak bu kapsamda değerlendirilmektedir (Güler, 2014). Bu tür travmalar, bireyde psikolojik ve psikiyatrik belirtiler ortaya çıkararak sosyal iyi oluş üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Güvenç, 2019).

Çocukluk döneminde yaşanan travmaların, madde bağımlılığı gelişiminde önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır. Literatürdeki çalışmalara göre bağımlılık, son yıllarda giderek artış göstererek sağlık sorunları arasında en yaygın problemlerden biri haline gelmiştir (Carlson, 2014; Tarhan ve Nurmedov, 2019). Bağımlılık, bir kişiye, nesneye veya maddeye karşı zarar verici etkilerine rağmen, kişinin kontrolünü zorlaştıran, giderek artan miktarlarda kullanım gerektiren ve kullanım bırakıldığında yoksunluk belirtilerine yol açan bir durum olarak tanımlanmaktadır (Işık, 2009; Uluğ, 2007). Psikopatoloji, ruhsal bozuklukların ve zihinsel rahatsızlıkların altında yatan nedenleri, semptomları, gelişim süreçlerini ve sonuçlarını inceleyen bilim dalıdır. Bu alan, bireyin düşünce, duygu ve davranışlarında ortaya çıkan işlev bozukluklarının tanımlanmasını ve anlaşılmasını hedefler.

Depresyon, bireyin duygudurumunda sürekli bir düşüş, ilgisizlik, mutsuzluk ve umutsuzluk hisleri ile kendini gösteren yaygın bir ruhsal bozukluktur. Bu durum, kişinin düşüncelerini, duygularını ve günlük işlevlerini olumsuz yönde etkileyerek sosyal ve mesleki yaşamda işlevsellik kaybına yol açabilir. Depresyonun belirtileri arasında enerji eksikliği, konsantrasyon zorluğu, uyku ve iştah değişiklikleri, değersizlik veya suçluluk duyguları gibi semptomlar bulunur (APA, 2013).

Kaygı, bir tehdit ya da belirsizlik karşısında hissedilen, endişe ve huzursuzluk içeren duygusal bir tepkidir. Bu duygu, tehlike veya risk algısı ile tetiklenir ve bireyin uyanıklık ve savunma düzeyini artırarak onu tehdit edici durumlara karşı hazırlıklı olmaya sevk eder. Kaygı, belirli düzeylerde olduğunda uyum sağlayıcı olabilirken; yoğun ve sürekli hale geldiğinde, günlük işlevsellik üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir ve bir bozukluk olarak değerlendirilebilir (Barlow ve diğerleri, 2002; Öztürk ve Uluşahin, 2011).

Öfke, genel anlamda bireyin planları, ihtiyaçları ya da arzuları engellendiğinde, haksızlığa uğradığını düşündüğünde veya kendisine yönelik bir tehdit algıladığında ortaya çıkan yoğun bir duygusal tepkidir. Günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılan öfke, duygusal olarak en az iki tarafın da rahatsızlık yaşamasına neden olabilir. Özellikle aile içi şiddet, çocuk istismarı ya da

toplumsal düzeyde şiddet olaylarında öfke hem onu yaşayan kişiyi hem de yöneldiği hedefi zorlayıcı bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır (Adana ve Arslantaş, 2011).

Yeme bozukluğu, bireyin yeme alışkanlıklarında ve beden algısında önemli sapmaların yaşandığı, fiziksel sağlık ve psikososyal işlevselliği olumsuz etkileyebilen bir grup psikiyatrik bozukluk olarak tanımlanır (APA, 2013). Bu bozukluklar, aşırı yeme, kısıtlayıcı yeme veya yeme davranışlarını kontrol edememe gibi belirtilerle kendini gösterir ve kişinin beslenme düzenine dair sağlıklı bir denge kurmasını zorlaştırır (Fairburn ve Harrison, 2003). Kişilik bozukluğu, bireyin düşünce, duygu ve davranışlarının, içinde bulunduğu kültürün beklentilerinden belirgin şekilde sapmasıyla karakterize edilen, kalıcı ve esnek olmayan bir iç yaşantı ve davranış örüntüsüdür. Bu durum, kişinin sosyal ve mesleki işlevselliğinde belirgin bozulmalara ve kişisel sıkıntılara yol açar (Taymur ve Türkçapar, 2012). Bu araştırmanın amacı, çocukluk çağında maruz kalınan ihmal ve istismarın (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile duygusal ve fiziksel ihmal) yetişkinlik döneminde madde bağımlılığı ve psikopatolojik bozuklukların gelişimi üzerindeki etkilerini incelemektir. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin bireyin psikolojik, sosyal ve biyolojik yapıları üzerindeki uzun vadeli etkilerini ortaya koyarak, bu etkilerin madde bağımlılığı ve ruhsal bozukluklarla nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu analiz etmek hedeflenmektedir.

Çocukluk Çağı Travması ve Psikopatolojilerle İlişkisi

Çocukluk çağı travması, bireyin 18 yaşından önce maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile ihmalin yanı sıra, doğal afetler, şiddet, göç, boşanma gibi olumsuz yaşam olaylarını da kapsayan bir durum olarak tanımlanmaktadır (Chasan, 2010). Dünya Sağlık Örgütü, çocuk ihmal ve istismarını kötü muamele başlığı altında tanımlayarak, “18 yaş altındaki bir çocuğun, kendisiyle sorumluluk, güven veya güç ilişkisi içinde olan biri tarafından sağlığını, yaşam hakkını, gelişimini veya onurunu zedeleyen her türlü fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ve diğer istismar türlerini içeren eylemler” olarak ifade etmektedir (WHO, 2016). Travma, insan üzerinde derin izler bırakıp acı çekmesine yol açarken, çocukluk döneminde yaşandığında bu izler daha kalıcı ve derin olmaktadır (Güvenç, 2019). Çocukluk çağı travmaları, yalnızca çocukluk dönemini değil, aynı zamanda yetişkinlik dönemini de olumsuz etkileyebilir. Bu tür travmalar, birçok psikolojik soruna yol açtığı için pek çok araştırmaya konu olmuştur (Taşkent, 2010).

Çocukluk çağı travmalarının incelemenin iki temel başlığı vardır: İhmal ve İstismar. İhmal, pasif bir durumken, istismar aktif bir müdahale olarak birbirinden ayrılmaktadır. Çocukluk döneminde bireylerin maruz kaldığı bu olumsuz davranış kalıpları, çocukların psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerini olumsuz etkilerken, bazı uzmanlara göre bu olayların çocukluk dönemi travması olarak nitelendirilebilmesi için kültürel ve toplumsal değerlerin ötesinde, yaşanan olayların bir tür istismar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Ulaş, 2017). Çocuklukta yaşanan şiddet, istismar ve ihmal, bireyin zihinsel ve ruhsal sağlığında önemli etkiler bırakmakta, bu etkiler travmanın türüne ve şiddetine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (UNICEF, 2010).

Çocukluk dönemi travmalarının olumsuz sonuçları, sadece bireyin yaşamını değil, aynı zamanda bireyin parçası olduğu toplumu da önemli ölçüde etkileyebilir (Güreşen, 2022). Erken yaşlarda yaşanan olumsuz deneyimlerin beyin gelişimi üzerinde derin etkiler yarattığını gösteren önemli bulgular bulunmaktadır (Nemeroff, 2004). Çocukluk dönemi travmaları, çocuğun nörobiyolojik olarak savunmasız olduğu, kendine, dış dünyaya ve geleceğe dair bilişsel modellerin şekillendiği bir süreçte ortaya çıktığından, ileriki yaşlarda psikolojik zorluklar açısından ciddi bir risk faktörü oluşturur (Briere ve Scott, 2015). Alanda yapılan

araştırmalar, çocuk istismarı ve ihmalinin yetişkinlikte antisosyal davranışlarda bulunma riskini artıran önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Stensrud ve arkadaşlarının (2019) bir cezaevinde yaptığı çalışmada, kadın ve erkek mahkumların geçmişinde, genel nüfusa kıyasla daha yüksek oranlarda çocukluk çağı travmalarına rastlanmıştır. Ayrıca, cinsel suçlardan hüküm giyen bireylerde travma düzeyinin, diğer suç türlerinden mahkûm olanlara kıyasla daha şiddetli olduğu tespit edilmiştir. Wu ve arkadaşlarının (2010) gerçekleştirdiği bir araştırma, madde bağımlılığı tedavisi gören bireylerin çoğunun çocukluklarında travmatik deneyimler yaşadığını ortaya koymuştur. Bu bireylerin %60,2'si cinsel istismara, %55,2'si fiziksel istismara, %45,9'u duygusal istismara, %83,4'ü duygusal ihmale ve %59,7'si ise fiziksel ihmale maruz kalmışlardır. Çocuklukta duygusal ve fiziksel istismar yaşayan bireylerin, erken yetişkinlik dönemlerinde sigara içme, yasadışı madde kullanımı gibi dışa vurumcu davranış bozuklukları geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Cohen vd., 2017).

Çocuk istismarı, aile dinamiklerini kuşaklar arası olumsuz şekilde etkileyerek, önceki nesillerdeki travmatik deneyimlerin yeni nesillere aktarılmasına neden olmaktadır (Derin ve Öztürk, 2018; Kızıltepe, 2021). Özellikle kendi çocukluklarında istismara veya ihmale uğramış ebeveynlerin, yetişkinlik dönemlerinde benzer şekilde çocuklarını istismar etme ya da ihmal etme riski taşımaktadır (Liel vd., 2020; Nabilah vd., 2019; Finzi-Dottan ve Harel, 2014; Arman, 2007). Anne başta olmak üzere, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının ihmal edilmesi, aile birliğini ve uyumunu zedelerken, yetişkinlikte psikolojik huzursuzluklara yol açmaktadır (Wark vd., 2003).

Çocuklukta yaşanan istismar veya ihmalin, yetişkinlikte farklı psikiyatrik bozukluklarla bağlantılı olduğuna dair birçok bulgu mevcuttur. Ancak, çocukluk dönemi travmalarının yol açtığı psikolojik sonuçlar, tek bir bozuklukla sınırlı kalmaz, farklı bozukluklar arasında çeşitlilik gösterir. Bu etkiler, genellikle maruz kalınan travmanın türüne göre değişiklik arz etmektedir (Güreşen, 2022). Çocukluk dönemi travmalarının en belirgin psikolojik sonuçlarından biri, yetişkinlikte gelişen depresyondur. Çocuklukta yaşanan travmanın şiddeti arttıkça, depresyon belirtilerinin, örneğin anhedoni gibi, daha yoğun hale geldiği gözlemlenmektedir (Fan vd., 2021). Travmaların türlerine göre yapılan incelemelerde, duygusal ve fiziksel istismara uğrayan bireylerin erken yetişkinlik döneminde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve depresyon gibi içselleştirilmiş bozukluklar geliştirme olasılığının yüksek olduğu görülmüştür (Cohen vd., 2017). Çocukluk dönemi travmalarının yaygın bir sonucu olarak depresyon, genellikle anksiyete ile görülmektedir. Çocukken duygusal istismara uğrayan yetişkinlerde, duygudurum bozuklukları ve anksiyete rahatsızlıkları daha sık gözlemlenmektedir (Örsel vd., 2011). Bir çalışmada, 16 yaşından önce cinsel ve fiziksel istismara uğrayan bireylerde, yetişkinlik döneminde depresyon ve anksiyete belirtilerinin incelendiği 16 farklı çalışma ele alınmış ve cinsel ile fiziksel istismarın yaşam boyu süren anksiyete ve depresyonla ilişkili olduğu saptanmıştır (Lindert vd., 2014). Çocukluk dönemi travmaları, yeme bozuklukları için de bir risk oluşturabilmektedir. Özellikle, çocuklukta yaşanan duygusal istismar ve ihmal, sadece obeziteye değil, aynı zamanda aşırı yeme bozukluklarına da zemin hazırlayan faktörler arasında yer almaktadır (Amianto vd., 2018).

Çocuklukta yaşanan travmalar, sadece akut psikopatolojik durumlarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda kronikleşmiş kişilik bozukluklarına da yol açabilmektedir. Özellikle duygusal ve cinsel istismar, yetişkinlikte sınır kişilik bozukluğunun gelişimiyle ilişkili bulunmuştur (Ferrer vd., 2017). Erken yaşta cinsel istismara uğrayan kadınlarda, sınır kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) daha yaygınken, bu durum daha geç yaşta cinsel istismara uğrayan kadınlarda daha az görülmüştür (McLean ve Gallop, 2003). Ayrıca, çocukluk döneminde cinsel istismara uğramanın, yetişkinlikte sınır kişilik bozukluğuna zemin hazırlayan

önemli bir risk faktörü olduğu ve bu riskin kadınlarda daha belirgin olduğu saptanmıştır (de Aquino Ferreira vd., 2018).

Son yıllarda yapılan birçok çalışma, çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmalin, yetişkinlikte madde kötüye kullanımına yol açabileceğini ortaya koymaktadır (Güvenç, 2019; İrevül, 2017). Araştırmalara göre, çocukluk çağı istismarı ile madde kullanımı arasında bir ilişki bulunmaktadır. Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı açısından ailedeki risk faktörleri arasında, sevgi eksikliği ve düşmanca tutumlar, ailede madde bağımlısı bireylerin bulunması, anne veya babanın ilgisizliği ve aşırı tutumlar ya da ihmal sayılabilir (İrevül, 2017). Ayrıca, çocukluk çağı travması ve cinsiyet arasında da anlamlı farklar bulunmaktadır; kadınlarda cinsel istismar daha yaygınken, erkeklerde ise fiziksel istismar oranı daha yüksektir.

Çocukluk çağı travması yaşayan bireyler, sağlıklı bireylere kıyasla daha yüksek oranda madde bağımlılığına sahip olurlar ve travmanın şiddeti ile madde kullanımının şiddeti arasında bir artış görülmektedir; ayrıca çoklu madde kullanımı da yaygındır (Güvenç, 2019). Yetişkinler arasında yapılan bir diğer araştırma, istismara uğramış kişilerin bağımlılık şiddetinin, uğramayanlara göre daha yüksek olduğunu ve tedaviye karşı dirençlerinin de fazla olduğunu göstermektedir (Güvenç, 2019). Araştırmalar, madde bağımlısı kadınların, erkeklere göre daha fazla çocukluk çağı travması yaşadığını ortaya koymaktadır (Chasan, 2010). Çocukluk çağı travmaları ve madde kullanımı arasındaki en belirgin ilişkinin duygusal istismar ve fiziksel ihmal olduğu bildirilmiştir. İstismar görmüş yetişkinler, maddeyi kimyasal olarak dissosiyasyon sağlamak amacıyla kullanmaktadırlar (Evren ve Ögel, 2003).

Ülkemizde travma ve depresyon arasındaki ilişki pek çok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bu çalışmalardan biri, Bostancı ve arkadaşlarının (2006) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü araştırmadır. Bu çalışmada çocukluk çağı travmalarının depresif belirtiler üzerindeki etkisi ele alınmış ve çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin artışıyla birlikte depresif belirti düzeylerinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Siyez'in (2003) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan gençlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeyleri karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda, algılanan duygusal istismarın arttıkça benlik algısı puanlarının düştüğü, depresyon ve kaygı puanlarının ise yükseldiği tespit edilmiştir. Örsel ve arkadaşlarının (2011) en az bir psikiyatrik tanıya sahip 183 hasta ile gerçekleştirdiği araştırmada, duygusal istismar yaşamış katılımcılarda duygudurum ve anksiyete bozukluklarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, bu grupta ailede psikiyatrik bozukluk görülme miktarının da anlamlı ölçüde fazla olduğu bildirilmiştir.

Son yıllarda yeme bozuklukları psikopatolojisinde duygusal istismarın rolü de değerlendirilmeye başlanmış ve yeme belirtileriyle ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Araştırmalar, duygusal istismarın beden memnuniyetsizliğine yol açtığını ve özsaygıyı azalttığını göstermektedir. Ayrıca, çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların ve duygusal istismarın aleksitimiye neden olduğu, duygusal gelişimi etkilediği ve beden algısındaki memnuniyetsizlik ile yeme davranışlarında değişimlere yol açtığı belirtilmiştir (Ağırman ve Maner 2010; Kent ve Wallger 2000; Gerke vd., 2006).

YÖNTEM

Geleneksel Derleme

Derlemeler, belirli bir konuda mevcut literatürü inceleyerek, o alandaki bilimsel kanıtların güncel durumunu ortaya koyan yazılardır. Başarılı bir derleme, araştırmaların temel bulgularını özetlemeli, önemli makalelere dikkat çekmeli hem üzerinde uzlaşılan hem de tartışmalı konuları ele almalı, mevcut bilgi boşluklarını tespit etmeli, yanıtlanmamış soruları dile getirmeli ve gelecekteki araştırmalara yön verecek öneriler sunmalıdır (Meyer ve Roux, 2021; Erol, 2022).

Geleneksel derlemeler, genellikle seçilen konunun çeşitli yönlerdeki gelişmelerini ele alarak, geniş bir perspektif sunan değerlendirme çalışmalarını ifade eder. Bu tür derlemeler için özel olarak geliştirilmiş resmi kurallar bulunmamaktadır (Sutton vd., 2019).

Bir derleme yazısının, türü ne olursa olsun, en önemli özellikleri önceden belirlenmiş ve açıkça tanımlanmış bir yöntem ile yapılandırılmış bir düzene sahip olmasıdır. Araştırma makalelerinde olduğu gibi, derlemelerde de en yaygın ve kullanışlı yapı "giriş, yöntem, sonuçlar ve tartışma" düzenidir. Bu temel yapıya ayrıca başlık, özet, anahtar kelimeler ve kaynakça da eşlik eder (Erol, 2022).

Sonuç olarak, derlemeler, belirli bir konu hakkında mevcut bilgilerin güncel durumunu ve etkilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen nesnel çalışmalardır. Yapılandırılmış bir biçimde yazılan bir derleme makalesi, çalışmanın amacını açıklamalı, kullanılan yöntemleri detaylandırmalı, ele alınan makaleleri sunmalı ve elde edilen kanıtlar üzerinde uzman görüşü ifade etmelidir. Kaliteli derlemeler, yalnızca klinik uygulamalar ve gelecekteki araştırmalar için değil, aynı zamanda yasal düzenlemeler için de büyük önem taşır (Erol, 2022).

Araştırma Soruları

Bu çalışmanın temel amacı, geleneksel derleme yöntemini kullanarak çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın yetişkinlikteki madde bağımlılığı ve psikopatolojiye etkisini belirlemektir. Bu çerçevede, araştırmanın temel sorusu "Çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın yetişkinlikteki madde bağımlılığı ve psikopatolojiyle ilişkili midir?" olarak belirlenmiştir. Temel soru dışında, aşağıda yer verilen sorular çalışma sonunda cevaplandırılmaya çalışılmıştır:

- Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar (ihmal ve istismar) ile yetişkinlikte madde bağımlılığı, arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar (ihmal ve istismar) ile yetişkinlikte travma sonrası stres bozukluğu, arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar (ihmal ve istismar) ile yetişkinlikte depresyon, arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukluk çağında yaşanan travmatik (ihmal ve istismar) yaşantılar ile yetişkinlikte kaygı bozukluğu, arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukluk çağında yaşanan travmatik (ihmal ve istismar) yaşantılar ile yetişkinlikte yeme bozukluğu arasında bir ilişki var mıdır?
- Çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar (ihmal ve istismar) ile yetişkinlikte kişilik bozukluğu, arasında bir ilişki var mıdır?

Dahil Etme Kriterleri

- Çocukluk çağında ihmal ve istismara uğramış bireylerin yetişkinlikteki madde bağımlılığı, depresyon, kaygı, yeme ve kişilik bozukluklarına etkisini ele alan çalışmalar,
- 1996- 2024 yılları arasında yapılmış çalışmalar,
- Nicel ve Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalar,
- Türkçe ve İngilizce dilinde yayımlanan çalışmalar, dahil etme kriterleri olarak belirlenmiştir.

Hariç Tutma Kriterleri

- 1996 yılı öncesi yapılmış çalışmalar,
- Geleneksel derleme, klasik derleme, bildirimler ve meta analiz çalışmaları,
- Psikometrik çalışmalar, hariç tutma kriterleri olarak belirlenmiştir.

Tarama Yılları

Bu derleme çalışması, 1996-2024 yılları arasında yapılan çalışmaları içermektedir. Araştırma sorusuna yönelik anahtar kelimelerin detaylı taraması, 1996 ile 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Tarama işlemi, 20 Kasım 2024 tarihinde tamamlanmıştır.

Tarama Stratejisi ve Veri Tabanları

“Travma,” “Çocukluk Çağı Travması,” “İhmal ve İstismar,” “Bağımlılık,” “Madde Bağımlılığı,” “Psikopatoloji” ve “İhmal ve İstismarın Yetişkinlikteki Madde Bağımlılığı ve Psikopatolojiye Etkisi” gibi anahtar sözcükler, PubMed, Science Direct, Google Scholar, Tübitak Ulakbim, YÖK Tez Merkezi ve YÖK Açık Bilim gibi çevrimiçi veri tabanlarında araştırılmıştır. Çalışmalarda geçen anahtar sözcükler, başlıklar ve özetlerde bulunan tüm ifadeler analiz edilmiştir. Ayrıca, anahtar kelimelerle ulaşılamayan kaynakları belirlemek amacıyla, çalışmaya dahil edilen araştırmaların referans listelerinden de faydalanılmıştır.

Verilerin Çıkarılması

Eserlerden çıkarılan veriler arasında, çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın bağımlılık ve psikopatolojiye etkisini araştıran çalışmaların sonuçlarına, kullanılan ölçümlere, araştırma yöntemlerine ve katılımcıların özelliklerine bu çalışmada yer verilmiştir.

Derlemeye Dahil Edilen Çalışmaların Özellikleri

Tablo 1’ de derlemeye dahil edilen çalışmaların özellikleri sırası ile makale yazarı, makale yılı, çalışmanın yapıldığı ülke, çalışmanın konusu şeklinde listelenmiştir.

Tablo 1.Derlemeye dahil edilen çalışmaların özellikleri.

Makale Yazarı	Makale Yılı	Çalışmanın Yapıldığı Ülke	Çalışmanın Konusu
Syed ve Nemeroff	2017	ABD	Erken yaş stresi (early life stress) ve bu stresin ruh sağlığı üzerindeki etkileri (nitel)
Yu ve ark.	2019	ABD	Çocukluk travmalarının majör depresyon hastalarında beyin bağlantısındaki anormalliklerle ilişkisi (nicel)
Jaworska Andryszewska	2019	POLONYA	Çocukluk travmalarının ruh sağlığı üzerindeki etkileri ve bu etkilerin majör depresyon ve bipolar bozukluk tedavisine olan etkileri (nitel)
Wu ve ark.	2010	ABD	Çocukluk travmalarının yetişkinlerde kombinasyonel madde kullanım bozuklukları ve ruh sağlığı sorunları olan bireylerin sağlık sonuçları üzerindeki etkileri (nicel)
Cohen	2017	ABD	Çocukluk fiziksel ve duygusal ihlallerinin gelişen yetişkinlerde uzun vadeli sonuçları (nitel)
Güreşen	2022	TÜRKİYE	Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının yetişkinlikteki psikopatolojik belirtilerle ilişkisi (nicel)
Fan ve ark.	2021	ÇİN	Çocukluk travmalarının majör depresyon hastalarında ve sağlıklı kontrollerde anhedoni (keyif alma eksikliği) ve özür belirli ödül alışkanlıkları (nicel)
Örsel ve ark.	2011	TÜRKİYE	Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi (nitel)
Lindert ve ark.	2014	ABD	Çocukluk döneminde cinsel ve fiziksel istismarın yetişkinlikte depresyon ve anksiyete ile ilişkisi (nitel)
Amianto ve ark.	2018	İTALYA	Çocukluk çağı duygusal istismarı ve ihlali olan obezite hastalarının ve bunların arasında binge eating bozukluğu (BED) olanlarının, yetişkinlikteki kişilik ve psikopatoloji ile ilişkisi (nitel)
Ferrer ve ark.	2017	İSPANYA	Çocukluk travmalarının yetişkinlikte sınırda kişilik bozukluğu (BPD) ve dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (ADHD) tanıları arasındaki ilişkileri (nitel)
McLean ve Gallop	2003	ABD	Çocukluk cinsel istismarının yetişkinlikte sınırda kişilik bozukluğu (BPD) ve kompleks travmatik stres bozukluğu (PTSD) ile ilişkisi (nitel)
De Aquino	2018	BREZİLYA	Çocukluk cinsel istismarının sınırda kişilik bozukluğu (BPD) ile ilişkisi (nitel)
Güvenç	2019	TÜRKİYE	Çocukluk çağı travmalarının sosyal iyi olma düzeyleri üzerindeki etkileri (nicel)
İrevül	2017	TÜRKİYE	Çocukluk çağı istismarının genç yetişkinlerde madde kullanımına etkisi (nitel)
Chasan	2010	TÜRKİYE	Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki (nicel)
Evren ve Ögel	2003	TÜRKİYE	Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi (nicel)
Bostancı ve ark.	2006	TÜRKİYE	Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi (nicel)
Siyez	2003	TÜRKİYE	Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması (nicel)
Ağırman ve Maner	2010	TÜRKİYE	Yeme Bozuklukları ve Duygusal İstismar (nitel)
Kent ve Wallger.	2000	İNGİLTERE	Çocukluk çağı duygusal istismarının yeme psikopatolojisi ile ilişkisi (nitel)
Gerke ve ark.	2006	ABD	Etnik olarak çeşitli kadın lisans öğrencilerinde çocukluk çağı travması ile bulimik semptomlar arasındaki ilişkide depresyon ve dissosiyasyonun rolü (nicel)

Bu derlemeye toplam 22 çalışma dahil edilmiştir. Bu çalışmaların 13 tanesi İngilizce, 9 tanesi Türkçe dilinde yayınlanmıştır ve 12 tanesi nitel, geri kalanlar ise nicel çalışmalardır. Derlemeye dahil edilen 22 çalışmanın 9 tanesi Türkiye’de; 7 tanesi ABD’de; 1 tanesi Brezilya’da; 1 tanesi Çin’de; 1 tanesi İngiltere’de; 1 tanesi İspanya’da; 1 tanesi İtalya’da; 1 tanesi Polonya’da yapılmıştır. Bu çalışmaların tamamı, çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın yetişkinlikteki madde bağımlılığı, depresyon, anksiyete bozuklukları, yeme bozuklukları ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalardır.

Derlemeye Dahil Edilen Katılımcıların Özellikleri

Tablo 2’ de derlemeye dahil edilen katılımcıların özellikleri sırası ile makale yazarı, makale yılı, katılımcı niteliği, katılımcı sayısı, cinsiyeti (kadın/erkek), katılımcıların yaşı şeklinde listelenmiştir.

Tablo 2. Derlemeye konu çalışmalardaki katılımcıların özellikleri.

Makale Yazarı	Makale Yılı	Katılımcı Niteliği	Katılımcı Sayısı	Kadın	Erkek	Katılımcıların Yaşları
Syed ve Numeroff	2017	Yetişkin (Üniversite Öğrencileri)	289	-	-	20-30
Yu ve ark.	2019	Yetişkin (Hastalar)	228	-	-	-
Jaworska Andryszewska	2019	Yetişkin	20	-	-	-
Wu ve ark.	2010	Yetişkin	402	%47,2	%52,8	Ort. 36
Cohen	2017	Yetişkin	580	%58,3	%41,7	Ort. 18
Güreşen	2022	Yetişkin (Hastaneye Başvuranlar)	184	%79	%21	Ort. 28
Fan ve ark.	2021	Yetişkin	66	-	-	-
Örsel ve ark.	2011	Yetişkin ve Ergen	183	-	-	15-67
Lindert ve ark.	2014	Yetişkin	-	-	-	-
Amianto ve ark.	2018	Yetişkin	127	104	23	30-55
Ferrer ve ark.	2017	Yetişkin	200	-	-	-
McLean ve Gallop	2003	Yetişkin	65	65	0	<18
De Aquino	2018	Yetişkin	-	-	-	-
Güvenç	2019	Yetişkin	110	%9,1	%90,9	-
İrevül	2017	Yetişkin	300	51	249	22-30
Chasan	2010	Yetişkin (Erkek)	50	50	-	18-65
Evren ve Ögel	2003	Yetişkin (Hasta)	62	55	7	29 Ort.
Bostancı ve ark.	2006	Yetişkin (Üniversite Öğrencisi)	378	211	177	17-33
Siyez	2003	Ergen	358	181	177	15-17
Ağırman ve Maner	2010	Yetişkin	1	1	0	21
Kent ve Wallger.	2000	-	-	-	-	-
Gerke ve ark.	2006	Yetişkin (Üniversite Öğrencisi)	417	417	0	16-53

Bu derlemeye dahil edilen araştırmaların verileri toplam 4.019 katılımcıdan elde edilmiştir. Bu çalışmalardan en az sayıda katılımcının dahil edildiği çalışma, 1 katılımcının dahil edildiği Ağırman ve Maner'in (2010) çalışmasıdır. En fazla katılımcıya sahip olan çalışma ise 580 katılımcıyla Cohen'in (2017) çalışmasıdır. Derlemeye dahil edilen çalışmalardan elde edilen veriler her yaş grubundan katılımcılara aittir. Bu çalışmalar arasında sadece kadın veya sadece erkek katılımcıların bulunduğu araştırmalar bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmalarda farklı etnik kökenlere sahip katılımcılar da bulunmaktadır.

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri olan bağımlılık ve psikopatoloji çocukluk çağı travmalarının birbirleriyle olan ilişkilerini gösteren bulgular ilgili literatürde yer alan araştırmalar ışığında tartışılmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmalar çocukluk çağındaki ihmal ve istismarın yetişkinlikte kişinin yaşamını etkileyen çeşitli faktörler üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu faktörler bağımlılık, depresyon, kaygı bozukluğu, yeme bozuklukları ve kişilik bozuklukları gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

Çocukluk döneminde yaşadığımız deneyimlerin, kişiliğimizi ve yetişkinlikteki hayatımızı şekillendirdiği, birçok araştırma tarafından ortaya konulmuştur (Zoroğlu vd., 2001; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006). Çocukluk çağındaki istismar ve ihmal yaşantısı yaşayan bireylerin, yetişkinlikte ruhsal sorunlarla karşılaşma riski artmaktadır. Bu bireylerde özellikle kişilik bozuklukları, dissosiyatif belirtiler, depresyon, kendine zarar verme davranışları, intihar eğilimi, alkol ve madde bağımlılığı, antisosyal davranış bozuklukları gibi birçok problem görülebilir (Zoroğlu vd., 2001; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006). Ayrıca, diğer insanlarla kurdukları ilişkilerde çekingen, korkulu veya antisosyal davranışlar sergileme eğiliminde olabilirler. Örseleyici çocukluk deneyimlerinin, travmaya özgü davranış kalıplarının gelişmesine neden olduğu ve bu kalıpların oluşan şemalar aracılığıyla yetişkinlikte de devam ettiği öne sürülmektedir. Bu bireylerin erişkinlik dönemindeki ilişkilerinde, çocukluklarında maruz kaldıkları kötüye kullanım, şiddet, saldırı ve örselenme deneyimlerini tekrar eden bir döngü içerisinde yaşadıkları düşünülmektedir (Zoroğlu vd., 2001; Durmuşoğlu ve Doğru, 2006).

Literatür taramaları, çocukluk dönemi travmalarının (ihmal ve istismar) yetişkinlikte bağımlılık gelişimine yol açabileceğini göstermektedir (İrevül, 2017). Güvenç (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise, çocuklukta yaşanan travmaların madde kullanımını artırdığı, aynı zamanda madde kullanan bireylerin madde etkisi altındayken de travmatik olaylar yaşadığı vurgulanmaktadır. Bunun nedeni, madde temin etme süreçlerinde bireylerin psikolojik ve bilişsel açıdan travmatik deneyimler yaşamalarıdır (Güvenç, 2019). Bağımlılık geliştiren bireyler, maddeye ulaşabilmek için sıklıkla tehlikeli durumlarla karşı karşıya kalmakta, kolayca risk almakta ve bu süreçte birçok fiziksel ve psikolojik travma yaşamaktadır. Alkol ve madde kullanımı, yüksek risk içeren yaşam tarzlarıyla birleşerek, bu kişilerin yeniden travma yaşamalarına zemin hazırlamaktadır (Aldemir ve Tan, 2011). Chasan (2010) tarafından yapılan bir araştırma ise, madde bağımlılığı tanısı konmuş kadınların erkeklere kıyasla daha fazla çocukluk dönemi travması yaşadığını ortaya koymaktadır (Chasan, 2010). Diğer çalışmalarda ise cinsiyet farkı ile ilgili istatistiksel bir farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bunun, araştırmada yer alan katılımcıların psikiyatrik sorunları olan bireyler olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş, 2011). Ayrıca, yapılan bir başka araştırmada, çocukluk dönemi travmalarının eğitim ve gelir seviyesi ile ters orantılı olduğu görülmüştür (Güvenç, 2019). Gelecekte yapılacak çalışmalar, çocukluk çağı travmaları ve bağımlılık arasındaki ilişkiyi ele alırken bu değişkenler üzerinde daha fazla durmalıdır. Cohen ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında, fiziksel ve duygusal ihlalin genç yetişkinlerdeki içe

dönük semptomlar ve madde kullanımı üzerindeki uzun vadeli etkileri araştırılmıştır. Çalışma, fiziksel ve duygusal ihlalin depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, genel anksiyete bozukluğu ve yasa dışı madde kullanımı gibi durumlarla bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Evren ve Ögel'in (2003) çalışmasında, çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif belirtiler, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Araştırma, çocukluk travmalarının bu psikolojik sağlık sorunları ile alkol ve madde kullanımı riskini artırdığını ortaya koymuştur. Travma yaşayan katılımcıların, dissosiyatif belirtiler ve depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca anksiyete ve alkol/madde kullanımına ilişkin anlamlı bir etki gözlemlendiği saptanmıştır. Wu ve arkadaşlarının (2010) yaptığı bir araştırmaya göre, çocukluk dönemi travmalarının yetişkin sağlık problemleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırma, çocukluk travması yaşayan yetişkinlerin psikososyal işlevsellik açısından yüksek risk taşıyan davranışlar sergilediklerini, bunlar arasında uyuşturucu kullanımı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve sigara bağımlılığının bulunduğunu vurgulamaktadır. Çalışma, çocuklukta fiziksel taciz, ihmal ve aşırı koruyucu tutumlara maruz kalmanın, hint keneviri kökenli maddelerin kullanımını artırdığına işaret etmektedir. Sonuçlara göre, bu travmalara uğrayan bireyler, yetişkinliklerinde hint keneviri gibi maddeleri kullanma eğiliminde olmakta ve bu maddelerin sağladığı fizyolojik ve psikolojik rahatlama nedeniyle bağımlılık geliştirmektedirler (Wu vd., 2010).

Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar, bireylerin yetişkinlik yaşamlarını derinden etkileyebilir. Bu tür travmalar, depresyon, anksiyete, düşük özsaygı, yalnızlık, utanç, güvensizlik, madde bağımlılığı, dürtüsel davranışlar, kompulsif bozukluklar, ilişki problemleri, uyku bozuklukları, kendine zarar verme eğilimleri ve intihar girişimleri gibi birçok psikolojik belirtiyeye yol açabilir. Ayrıca, borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin çocukluklarında cinsel istismara uğramış olmaları sıkça gözlemlenen bir durumdur (Siyez, 2003). Çocukluk döneminde yaşanan fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal gibi örseleyici deneyimlerin, yetişkinlikte depresyon riskini %50 oranında artırdığı belirtilmektedir (Öztop, 2012, Akbaba-Türkoğlu, 2013). Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban'ın (2006) çalışmasında, üniversite öğrencilerinde çocukluk döneminde yaşanan travmaların depresif belirtiler üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Araştırma sonuçları, çocukluk çağı travmalarının depresyon belirtileriyle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Özellikle duygusal ve fiziksel istismarın, depresyon riskini belirgin bir şekilde artırdığı tespit edilmiştir. Fan ve arkadaşlarının (2021) çalışması, çocukluk travmalarının majör depresyon hastaları ve sağlıklı bireylerde anhedoni (zevk alamama) ve ödül alışkanlıkları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma, çocukluk travmalarının her iki grupta da artmış anhedoni ve ödül devrelerinde değişikliklerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çocuklukta yaşanan travmaların, bu değişimlerin şiddetini artırdığı ve ödül sisteminde yapısal ve işlevsel farklılıklara neden olduğu belirlenmiştir. Yu ve ekibinin (2019) çalışmasında, çocukluk travmalarının majör depresyon hastalarında beyin bağlantılarındaki anormalliklerle ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçları, çocukluk travmalarının beyin ağ yapısında değişikliklere neden olarak majör depresyonun nörobiyolojik temellerini etkilediğini ortaya koymuştur. Çalışma, travma geçmişi olan bireylerde beyin ağlarında belirgin düzensizlikler bulunduğunu ve bu düzensizliklerin, depresyon belirtilerinin bir parçası olarak, potansiyel bir tanı biyolojik gösterge olabileceğini göstermektedir.

İhmal ve istismara uğramış bireylerde depresyon ve kaygı bozukluğu geliştirme riski artmaktadır. Bu konuda yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının (cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile duygusal ve fiziksel ihmal) ve bağlanma stillerinin (kaygı düzeyleri ve bağlanmadan kaçınma) yetişkinlikte depresyon belirtileri üzerindeki etkisinde aleksitiminin aracı rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukluk çağı travmalarının toplam puanı ile duygusal ihmal ve istismarın depresyon belirtileri üzerindeki etkisinde aleksitiminin kısmi bir aracı rol oynadığı, fiziksel ihmal ile depresyon belirtileri arasındaki ilişkide ise aleksitiminin tam bir aracı rol üstlendiği belirlenmiştir. Ayrıca, bağlanma

kaygı düzeyi ile depresif belirtiler arasındaki ilişkide de aleksitiminin kısmi bir aracı etkisi olduğu saptanmıştır (Şenkal ve Işıklı, 2015). Akbaba Türkoğlu (2013) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise, depresyonu olan bireylerde çocukluk çağı travmaları ile depresif belirtiler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma, duygusal ihmal ve istismarın depresif belirtilerle güçlü bir bağlantısı olduğunu ve çocuklukta bu tür travmalara maruz kalmanın, yetişkinlikte depresyon gelişimine zemin hazırladığını ortaya koymuştur.

Güreşen'in (2022) çalışmasında, çocukluk dönemi travmalarının yetişkinlikteki psikopatolojik belirtilerle ilişkisi, ağ analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, çocukluk travmalarının, yetişkinlikte depresyon, anksiyete, dissosiyatif belirtiler ve diğer psikopatolojik semptomlarla güçlü bir bağlantı içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Jaworska-Andryszewska ve Rybakowski'nin (2019) çalışmasında, çocukluk travmalarının duygu durum bozuklukları üzerindeki etkileri, nörobiyolojik mekanizmalar ve tedaviye dair çıkarımlar ele alınmıştır. Araştırma bulguları, çocukluk travmalarının beyin yapısı ve işlevlerinde değişikliklere yol açtığını ve bu değişikliklerin duygu durum bozukluklarının gelişiminde önemli bir etken oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu travmaların biyolojik mekanizmalar aracılığıyla duygu durum bozukluklarını nasıl etkilediği ve elde edilen bulgular doğrultusunda tedavi yöntemlerinin nasıl geliştirilebileceği üzerinde durulmuştur. Lindert ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında, çocukluk döneminde yaşanan cinsel ve fiziksel istismar ile yaşam boyu depresyon ve anksiyete arasındaki ilişki, sistematik bir inceleme ve meta-analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Araştırma bulguları, çocuklukta yaşanan istismarın yetişkinlikte depresyon ve anksiyete riskini önemli ölçüde artırdığını ortaya koymuştur. Bu etki hem cinsel hem de fiziksel istismar için geçerli olup, yaşamın ileri dönemlerinde de devam etmektedir. Syed ve Nemeroff'un (2017) çalışmasında, erken yaşam stresinin duygu durum ve anksiyete bozukluklarıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, erken yaşam stresinin yetişkinlikte bu bozuklukların gelişimi üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Çalışma, erken yaşam stresinin beyin yapısı ve işlevlerinde yol açtığı değişiklikler aracılığıyla, duygu durum ve anksiyete bozukluklarının gelişimini tetikleyebileceğini ortaya koymaktadır.

Yeme bozuklukları ve travmatik yaşantılar birbiriyle ilişkili kavramlar olarak öne çıkmaktadır. Brewerton'un (2007) araştırmasına göre, yeme bozukluğu olan bireylerde travma öyküsünün varlığı, tedaviye yanıtı olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Kantekin-Akcan, 2013). Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal ve fiziksel ihmalin yeme bozukluklarının oluşumunda önemli bir etkisi olduğu, birçok araştırma ile ortaya konulmuştur (Karaoğlu, 2019). Örneğin, cinsel istismara maruz kalmış bireylerde yeme bozuklukları gelişebilir. İstismar mağduru olan bazı kadınlar, istismar sırasında kaybettikleri beden üzerindeki kontrol duygusunu, yeme sırasında kontrolün kendilerinde olduğunu hissederek yeniden kazanmaya çalışabilirler (Duncan, 2004). Ayrıca, bireyler başkalarının kendilerini çekici bulmalarını engellemek için kilo almayı ya da vermeyi bir savunma mekanizması olarak kullanabilirler (Kinnear, 2007; Balci, 2018). Duygusal istismara maruz kalan bireylerde ise genellikle bulimik belirtiler görülmektedir (Gerke vd., 2006, Tunç, 2019). Duygusal reddedilmişlik hissinin yarattığı rahatsızlıktan kurtulmak için yemek yemenin sağladığı geçici hazzı yönelebilirler. Bu durum, zamanla obezite riskini artırabilir (Aslan, 2016). Ağırman ve Maner'in (2010) çalışmasında, yeme bozuklukları ile duygusal istismar arasındaki ilişki, bir vaka üzerinden incelenmiştir. Araştırma bulguları, duygusal istismarın yeme bozukluklarının gelişimi ve sürdürülmesinde önemli bir etken olduğunu ortaya koymuştur. İncelenen vakada, duygusal istismar geçmişinin, yeme davranışları üzerinde belirgin bir etkisi olduğu ve bu durumun bireyin yaşam kalitesini olumsuz şekilde etkilediği gözlemlenmiştir. Yeme bozukluklarının oluşumunda birçok farklı etmenin rol oynadığı bilinmekle birlikte, çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin etkisi göz ardı edilmemelidir. Amianto ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında, çocukluk döneminde yaşanan duygusal istismar ve ihlallerin, obezite hastaları ve özellikle tıknırcasına yeme bozukluğu (BED) olan bireylerde

yetişkinlikteki kişilik ve psikopatolojiyle ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmada, BED tanısı olan bireylerin çocuklukta duygusal istismar ve ihlal düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, bu grubun fiziksel ve cinsel istismar deneyimlerinden de daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Çalışma, travma türü fark etmeksizin, çocukluk dönemindeki bu tür travmaların obezite ve BED ile bağlantısını ve yetişkinlikteki sağlık üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Aslan'ın (2016) araştırmasına göre, yoğun şiddet içeren travmatik olaylara 15 yaşına kadar maruz kalan bireylerin obeziteye hastalığına yakalanma olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Erken dönemde maruz kalınan travmalar ile yetişkinlikte obezite riski arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kent ve Waller (2000) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukluk dönemindeki duygusal istismarın yeme psikopatolojisi ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, çocuklukta duygusal istismara uğrayan bireylerin, yeme bozuklukları geliştirme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu ilişki özellikle anoreksiya nervoza ve bulimiya nervoza gibi yeme bozukluklarında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Kişilik bozukluğu teşhisi konulan bireylerin %70-80'inde, çoğul kişilik bozukluğu teşhisi konulan bireylerin ise %85-95'inde çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma öyküsü tespit edilmiştir. Benzer şekilde, cinsel istismarda bulunan bireylerin %60-95'inin de geçmişte cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir (Topbaş, 2004). De Aquino Ferreira ve arkadaşlarının (2018) çalışması, çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismarın borderline kişilik bozukluğu üzerindeki etkilerini sistematik olarak incelemiştir. Araştırma bulguları, çocuklukta maruz kalınan cinsel istismarın BPD tanısında, klinik belirtilerinde ve hastalığın gidişatında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle kadın hastalarda, cinsel istismarın BPD ile daha güçlü bir ilişkiye sahip olduğu, bu hastaların daha ciddi klinik belirtiler sergilediği ve kötü bir prognozla karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, cinsel istismar geçmişi olan bireylerde ölüm düşüncesi, kendine zarar verme, travma sonrası stres bozukluğu ve disosiyasyon gibi semptomların daha yaygın olduğu saptanmıştır. Ferrer ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında, çocukluk dönemindeki travmaların yetişkinlikte borderline (sınırdaki) kişilik bozukluğu (BPD) ve dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (ADHD) ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçları, her iki bozuklukla da çocukluk travmalarının bağlantılı olduğunu, ancak BPD tanısı olan bireylerin çocukluk travmalarına daha fazla maruz kaldığını göstermektedir. ADHD tanısı konan bireyler ise bu travmalardan daha az etkilenmiştir. McLean ve Gallop'un (2003) çalışmasında, çocukluk dönemindeki cinsel istismarın, yetişkinlikte sınırdaki kişilik bozukluğu (BPD) ve karmaşık travma sonrası stres bozukluğu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları, çocuklukta cinsel istismara uğrayan bireylerin, yetişkinlikte bu psikopatolojik bozuklukları geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveynler ya da bakımları yapanlar ile çocuk arasındaki iletişim, çocuğun ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişiminde hayati bir role sahiptir. DSÖ, çocukluk çağı travmasını, yetişkinlerin kasıtlı ya da istemsiz eylemleri sonucunda çocuk ya da ergenin fiziksel ve psikososyal sağlığını olumsuz yönde etkileyen durumlar olarak tanımlamaktadır. Çocukluk çağı travması, bireyin yaşamının erken dönemlerinde maruz kaldığı ihmal ve istismar deneyimlerini kapsayan bir kavramdır. Çocuklar, travmatik stres karşısında yetişkinlere kıyasla daha savunmasız ve risk altında bir grup olarak değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmalar, çocukluk çağı travmalarının psikopatolojik rahatsızlıkların gelişiminde etkili bir faktör olabileceğini ortaya koymaktadır (Kurultay, 2000).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan değerlendirmede, duygusal ve cinsel istismar alt boyutlarında kadınların erkeklere göre daha yüksek travma puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Buna karşın, fiziksel ihmal alt boyutunda erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek travma puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir (Terzioğlu, 2021).

Çocukluk döneminde cinsel istismar öyküsü olan bireylerde, yaşam boyu birden fazla duygusal bozukluk geliştirme riski daha yüksek gözlemlenmiştir (Spinhoven vd., 2010). Brown, Cohen, Johnson ve Smailes'in (1999) temsili bir örnekleme 17 yıl süren izleme çalışmasının sonuçlarına göre, çocuklukta istismara uğramış bireylerin depresyon ya da intihar riski, bu tür bir öyküsü olmayanlara kıyasla üç ila dört kat daha fazladır. Alpaslan (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalan bireylerde ilerleyen süreçte depresyon, kaygı bozukluğu, madde bağımlılığı, intihar girişimleri, kişilik bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikiyatrik rahatsızlıkların ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Çocukluk çağı travmalarının alt boyutları incelendiğinde, duygusal istismara maruz kalan bireylerde duygusal yeme davranışının diğer travma türlerine kıyasla daha yaygın olduğu görülmüştür. Literatürde yer alan bir araştırma, duygusal istismarın duygusal yeme üzerindeki etkisinin diğer çocukluk çağı istismar türlerine göre belirgin şekilde daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Aynı çalışmada, çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin yetişkinlik dönemindeki yeme alışkanlıkları üzerinde de önemli bir etkisi olduğu vurgulanmıştır (Michopoulos vd., 2015).

Literatür taramasından elde ettiğimiz sonuçlara göre çocukluk çağı bireyin yetişkinlik yaşamını dahi derinden etkileyen önemli bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde yaşanan ihmal ve istismarın izleri hem çocukluk çağını hem de yetişkinlikteki birçok durumu etkilemektedir. Bu çalışmada da literatür bulgularını göz önünde bulundurarak, çocukluk çağına ihmal ve istismar geçmişi olan kişilerin, bu durumları yaşamamış popülasyona göre yetişkinliklerinde madde bağımlılığı, depresyon, anksiyete bozuklukları, yeme bozuklukları ve kişilik bozuklukları gibi patolojik rahatsızlıklara rastlanmaktadır. Yapılan bu çalışma yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca yeni yapılacak ayrıntılı çalışmalarla birlikte bu konuda literatüre büyük katkılar sunulacaktır. Ailelerin ve toplumun bilinçlenmesi için gerekli çalışmalar biz toplum ruh sağlığı çalışanlarının gündemine alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adana, F., Arslantaş, H. (2011). Ergenlikte öfke ve öfkenin yönetiminde okul hemşiresinin rolü. Ağırman, A., Maner, F. (2010). Yeme bozuklukları ve duygusal istismar: Olgusu sunumu. *Düşünen Adam-Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 23(2), 121-127.
- Akbaba Türkoğlu, S. (2013). Depresif bozukluğu olan kadın hastalarda çocukluk çağı ruhsal travmaları ve fonksiyonel olmayan tutumlarla ilişkisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Aldemir, S., Tan, S. (2011). Travma ve bağımlılık sendromları. *Yeni Tıp Dergisi*, 28(4), 198-202.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi*, 15(2), 194-201.
- Alper, Y. (1999). Bütün Yönleriyle Depresyon. *Gendaş*, İstanbul.
- Altıntaş, I. (2008). Dissosiyatif bozuklukta psikiyatrik eş tanılar.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed.). American Psychiatric Publishing.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). *Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayısal elkitabı (DSM-5)* (5. baskı, E. Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın Birliği.
- American Psychiatric Association, D. S. M. T. F., American Psychiatric Association, D. S. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Vol. 5, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.
- Amianto, F., Spalatro, A. V., Rainis, M., Andriulli, C., Lavagnino, L., Abbate-Daga, G., Fassino, S. (2018). Childhood emotional abuse and neglect in obese patients with and without binge eating disorder: Personality and psychopathology correlates in adulthood. *Psychiatry research*, 269, 692-699.
- Anber, T., Akar, T., Altun, F. (2021). Depresyon ve toplum ruh sağlığı. *Turkey Health Literacy Journal*, 2(2), 99-103.
- Arabacı, L. B., Taş, G., Dikeç, G. (2017). Çocuk ve ergenlerde madde kullanımı, suça yönelme, ruhsal bozukluklar ve hemşirelik bakımı. *Bağımlılık Dergisi*, 18(4), 135-144.
- Arman, M. N. (2007). *Avrupa birliğinin batı balkanlar genişlemesi: bir dış politika aracı olarak kimlik dönüşümü* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).
- Aslan, N. (2016). *Kilo sorunu/ağır kilo sorunu olan ve kilo sorunu olmayan kadınlarda travmatik yaşam olayları, yeme davranışları ve stresle başa çıkma tarzlarının değerlendirilmesi* (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Aslan, S. (2017). *Duygusal yeme ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Balcı, İ. (2018). Çocukluk çağı travmaları ile baş etme yönelimli psiko-eğitim programının psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi. *Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi*.
- Barlow, D. H., Raffa, S. D., Cohen, E. M. (2002). Psychosocial treatments for panic disorders, phobias, and generalized anxiety disorder. *A guide to treatments that work*, 2, 301-336.
- Berrios, G. E. (1996). *The history of mental symptoms: Descriptive psychopathology since the nineteenth century*. Cambridge University Press.
- Beyazyürek, M. Şatır, T.T., (2000). Madde Kullanım Bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, 4, 50-56.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 44(2), 100-106.
- Bozdemir, B. S. *Psikopatoloji* (n.d.). Prof. Dr. Bilal Semih Bozdemir.
- Brewerton, T. D. (2007). Eating disorders, trauma, and comorbidity: Focus on PTSD. *Eating disorders*, 15(4), 285-304.

- Briere, J. N., Scott, C. (2015). Principles of trauma therapy: a guide to symptoms, evaluation, and treatment (Second Edition b.). California: Sage Publications.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. G., and Smailes, E. M. (1999). Childhood abuse and neglect: specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38(12), 1490-1496.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik (İD Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Carlson, N. (2014). Fizyolojik psikoloji. 8. Baskı. Ankara: Nobel.
- Chasan, N., (2010). Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ilişkisi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, J. R., Menon, S. V., Shorey, R. C., Le, V. D., Temple, J. R. (2017). The distal consequences of physical and emotional neglect in emerging adults: A person-centered, multi-wave, longitudinal study. *Child abuse and neglect*, 63, 151-161.
- Cox, W. M., Klinger, E., Fadardi, J. S. (2017). Free will in addictive behaviors: A matter of definition. *Addictive Behaviors Reports*, 5, 94-103.
- Çakmak, D., Evren, C. (2016). *Alkol ve madde kullanım bozuklukları*. Özge Matbaacılık. Çelik, F. G. H., Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Çobanoğlu, B. (2020). *Çocukluk çağında travmaya uğramış bireylerin, beliren yetişkinlik döneminde duygusal yeme davranışı ve benlik saygısı oluşumu arasındaki ilişki* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- de Aquino Ferreira, L. F., Pereira, F. H. Q., Benevides, A. M. L. N., Melo, M. C. A. (2018). Borderline personality disorder and sexual abuse: a systematic review. *Psychiatry research*, 262, 70-77.
- Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi).
- Derin, G., Öztürk, E. (2018). Psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin kuşaklararası travma geçişi açısından incelenmesi. *Turaz Akademi*, 1, 16-29.
- Dingemans, A. E., Bruna, M. J., Van Furth, E. F. (2002). Binge eating disorder: a review. *International journal of obesity*, 26(3), 299-307.
- Dobur, H. A. (2019). Yetişkinliğe geçişte çocukluk çağı ruhsal travmaları ile duygusal yeme ve tıknırıcısına yeme ilişkisinde bilişsel tamamlanma ihtiyacının aracılık etkisi (Yüksek lisans tezi). *Kırıkkale, Kırıkkale Üniversitesi*.
- Duncan, K. A. (2004). *Healing from the trauma of childhood sexual abuse: The journey for women*. Bloomsbury Publishing USA.
- Durmuşoğlu, N., Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk Ökseleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 237-246.
- Ekinci, S. (2010). Fiziksel çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(5):625-631.
- Ergin, G. (2015). An Evaluation of Childhood Trauma And Perceived Parenting Style Among Justice-Involved Youth: The Case Study in Maltepe Child And Youth Closed Prison. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Erol, A. (2022). Basics of writing review articles. *Archives of Neuropsychiatry*, 59(1), 1. Ersoy, F., Edirne, T., ve Oğuz, T. F. (2003). Birinci basamakta anksiyete bozuklukları. *Sted*, 12(10): 366-369.
- Evren, C., Ögel, K. (2003). Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 30-37.
- Fairburn, C. G. (2008). Cognitive behavior therapy and eating disorders. Guilford Press.
- Fairburn, C. G., Harrison, P. J. (2003). Risk factors for anorexia nervosa. *The Lancet*, 361(9372), 1914.

- Fan, J., Liu, W., Xia, J., Li, S., Gao, F., Zhu, J., Zhu, X. (2021). Childhood trauma is associated with elevated anhedonia and altered core reward circuitry in major depression patients and controls. *Human brain mapping*, 42(2), 286-297.
- Faraji, H., Fırat, B. (2022). Yeme bozuklukları ve duygular. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 153-174.
- Ferrer, M., Andión, Ó., Calvo, N., Ramos-Quiroga, J. A., Prat, M., Corrales, M., Casas, M. (2017). Differences in the association between childhood trauma history and borderline personality disorder or attention deficit/hyperactivity disorder diagnoses in adulthood. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 267, 541-549.
- Finzi-Dottan, R., Harel, G. (2014). Parents' potential for child abuse: An intergenerational perspective. *Journal of family violence*, 29, 397-408.
- Gerke, C. K., Mazzeo, S. E., Kliewer, W. (2006). The role of depression and dissociation in the relationship between childhood trauma and bulimic symptoms among ethnically diverse female undergraduates. *Child Abuse and Neglect*, 30(10), 1161-1172.
- Gordon, R. A. (2000). *Eating disorders: Anatomy of a social epidemic*. Blackwell Publishing.
- Guliyev, C., Kalkan, Ö., Tekin, K., Tuna, Z. O., Ögel, K. (2021). Comparison of individuals with and without the risk of post-traumatic stress disorder in terms of substance use features and psychological problems according to their substance preferences. *Alpha psychiatry*, 22(3), 153.
- Güler, A. (2014). Şizofreni Tanılı Hastalarda Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri.Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Güner, K. (2020). *Madde kullanımı olan genç ergenlerde travma ve psikolojik sağlamlığın incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Güreşen, Ü. (2022). Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının yetişkinlikteki psikopatolojik belirtilerle ilişkisi: Ağ analitik bir inceleme.
- Gürdal Küey, A. (2008). Ergenlerde Yeme Bozuklukları. Çetin FÇ, Pehlivan Türk B, Ünal F (Eds.) *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde (s. 407-422). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Güvenç, G., (2019). Madde bağımlısı olan bireylerin çocukluk çağı travmaları ve sosyal iyi olma düzeylerinin değerlendirilmesi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Hacıarif, A. (2015). Yetişkin bireylerin beslenme durumlarının incelenmesi ve tıknırcasına yeme bozukluğunun belirlenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Herzog, D. B., Eddy, K. T. (2007). Diagnosis, epidemiology, and clinical course of eating disorders. *Clinical manual of eating disorders*, 1-29.
- Işık, E. (2009). Erişkinlerde klinik psikofarmakoloji. In *Güncel Temel ve Klinik Psikofarmakoloji* (pp. 337-359). Golden Medya Baskı.
- İrevül, G. (2017). Genç yetişkinlerde çocukluk çağı istismarına bağlı madde kullanımı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (46), 47-60.
- Jaworska-Andrzejewska, P., Rybakowski, J. K. (2019). Childhood trauma in mood disorders: neurobiological mechanisms and implications for treatment. *Pharmacological reports*, 71(1), 112-120.
- Kadıoğlu, M. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozuklukları ve Öz-Etkililik (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kahraman, E., Yiğit, Y. Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmal Yaşantılarının Genç Erişkinlikte Psikopatoloji Düzeyi ile İlişkisi.
- Kantekin Akcan, S. (2013). *Perinatal depresyon öyküsü olan kadınlarda yeme bozukluğu ve çocukluk çağı travmatik yaşantıları* (Tıpta Uzmanlık Tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.

- Kaplan, S. (2002). Physical abuse and neglect. In M. Lewis (Ed.), *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook* (2nd ed., pp. 1208–1215). Baltimore: Williams and Wilkins.
- Kara, N. (2014). Sağlık Kaygısının Eşlik Ettiği Bir Yaygın Anksiyete Bozukluğu Olgusunun Bilişsel Davranışçı Terapisi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 3(2): 99-108.
- Karaman, S. (2009). Sağlık ile İlgili Programlarda Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kayseri.
- Karamustafalıoğlu, O., Yumrukçal, H., (2011). Depresyon ve anksiyete bozuklukları. Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni, 45(2), 65-74.
- Karaoğlu, M. (2019). *Yeme tutumları ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkide öz şefkat ve duygu düzenlemenin aracı rolü* (Master's thesis, Maltepe University (Turkey).
- Kent, A., Waller, G. (2000). Childhood emotional abuse and eating psychopathology. *Clinical psychology review*, 20(7), 887-903.
- Kepenekçi, Y. K. (2001). Hukuksal açıdan çocuk istismarı ve ihmali. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22(3), 262-269.
- Kızıltepe, R. (2021). Çocuk istismarı ve ihmalinin kuşaklararası aktarımının ekolojik-etkileşimsel model çerçevesinde incelenmesi. *İzmir, Ege Üniversitesi*.
- Kinnear, K. L. (2007). *Childhood sexual abuse: A reference handbook*. Bloomsbury Publishing USA.
- Kurtuldu, B. (2019). Beliren Yetişkinlikteki Kadınlarda Çocukluk Çağı Travmalarının Romantik İlişkilerle İlişisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kocakaya, G. (2019). Yeme bozukluklarıyla ilişkili olabilecek değişkenlere bütüncül bakış. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(4), 28-45.
- Konuş, B. (2019). Madde bağımlılığı tedavisi gören bireylerde çocukluk çağı travmalarının erken dönem uyumsuz şemalar üzerine etkisi: Öz şefkatin aracı rolü üzerine bir inceleme. *Unpublished master's thesis*. İstanbul Arel University, İstanbul.
- Köroğlu, E., ed. (2000). Amerikan Psikiyatri Birliği. DSM-IV Tanı Ölçütleri. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Köroğlu, E. (2006). Depresyon Nedir? Nasıl Başedilir?. HYB yayıncılık, Ankara.
- Kurultayı, B. İ. Ç. (2000). İstanbul Çocuk Raporu. İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 138-46.
- Leichsenring, F., Leibing, E., Kruse, J., New, A. S., Leweke, F. (2011). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 377(9759), 74-84.
- Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.
- Liebenberg, H., Papaikonomou, M. (2010). "Complex trauma": reflections on the effect of early childhood abuse among a small adult group of bariatric patients. *South African Journal of Psychology*, 40(3), 327-337.
- Liel, C., Ulrich, S. M., Lorenz, S., Eickhorst, A., Fluke, J., Walper, S. (2020). Risk factors for child abuse, neglect and exposure to intimate partner violence in early childhood: Findings in a representative cross-sectional sample in Germany. *Child abuse and neglect*, 106, 104487.
- Lindert, J., von Ehrenstein, O. S., Grashow, R., Gal, G., Braehler, E., Weisskopf, M. G. (2014). Sexual and physical abuse in childhood is associated with depression and anxiety over the life course: systematic review and meta-analysis. *International journal of public health*, 59, 359-372.

- Maddux, J. E., Gosselin, J. T., Winstead, B. A. (2019). Conceptions of psychopathology: A social constructionist perspective. In *Psychopathology* (pp. 3-18). Routledge.
- Meyer, C., Roux, S. (2021). *Find and use review articles*. University of California: UCLA Library. Retrieved from <https://uclalibrary.github.io/research-tips/review-articles/>
- McLean, L. M., Gallop, R. (2003). Implications of childhood sexual abuse for adult borderline personality disorder and complex posttraumatic stress disorder. *American Journal of Psychiatry*, 160(2), 369-371.
- Michopoulos, V., Powers, A., Moore, C., Villarreal, S., Ressler, K. J., Bradley, B. (2015). The mediating role of emotion dysregulation and depression on the relationship between childhood trauma exposure and emotional eating. *Appetite*, 91, 129-136.
- Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S., Ramnath, R. (2019). Modern yaşamda kişilik bozuklukları. Çev. Elif Okan Gezmiş, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yay, (s 480).
- Nabilah, H., Iza, N. D., Faiz, D. (2019). Systematic review of child abuse perpetrators worldwide: Characteristics and risk factors. *Journal of Health and Translational Medicine (JUMMEC)*, 22(1), 41-49.
- Nagle, J. M. (1999). *Everything you need to know about drug addiction*. The Rosen Publishing Group.
- National Child Abuse and Neglect Data System (NCANDS). Child Maltreatment 2008. U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau.
- Navaro, L. (2007). Tapınağın Öbür yüzü. İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 22-24.
- Nemeroff, C. B. (2004). Neurobiological consequences of childhood trauma. *Journal of clinical psychiatry*, 65, 18-28.
- Oldham, J. M. (2006). Borderline personality disorder and suicidality. *American Journal of Psychiatry*, 163(1), 20-26.
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ates, N., Cetin, G., Tiras, B. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child abuse and neglect*, 25(2), 279-290.
- Orford, J. (2001). Excessive appetites: A psychological view of addictions.
- Ögel, K., Karalı, A., Tamar, D., Çakmak, D., (1998). Alkol ve Madde El Kitabı. İstanbul: AMATEM.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., Aktaş, E. A., (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (12), 130-136.
- Özakkaş, T. (2012). Masterson yaklaşımına genel bakış. *İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları*.
- Özakkaş, T. (2014). Anksiyete Bozuklukları ve Tedavisi. Özakkaş, T. (ed.). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Özcan, N. A. (2019). Yetişkinlerde travma sonrası stres ve öz duyarlılığın travma sonrası büyüme üzerindeki yordayıcı rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 621-642.
- Özgentürk, İ. (2014). Çocuk İstismarı ve İhmal. *Journal of Human Sciences*, 11(2): 265-278.
- Öztop, D. B. (2012). Depresyon ve istismar. *Türkiye Klinikleri Psychiatry-Special Topics*, 5(2), 46-50.
- Öztürk, M. O., Uluşahin, A. (2018). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Russell, G. (1979). Bulimia nervosa: an ominous variant of anorexia nervosa. *Psychological medicine*, 9(3), 429-448.

- Saatçioğlu, Ö. (2001). Yaygın Anksiyete Bozukluğunun Tedavisi ve Yeni Yaklaşımlar. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 11(1): 60-77.
- Sarı, S. A. (n.d.). Anoreksiya Nervoza.
- Seyfeli, E. B., Şener, Ö. (2022). Yetişkinlerde madde bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), 473-482.
- Siyez, D. M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması* (Master's thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey)).
- Spinhoven, P., Elzinga, B. M., Hovens, J. G.F.M., Roelofs, K., Zitman, F. G., van Oppen, P. ve Penninx, B.W.J.H. (2010). The specificity of childhood adversities and negative life events across the life span to anxiety and depressive disorders. *Journal of Affective Disorders*, 126, 103–112.
- Stensrud, R. H., Gilbride, D. D., Bruinekool, R. M. (2019). The childhood to prison pipeline: Early childhood trauma as reported by a prison population. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 62(4), 195-208.
- Sutton, A., Clowes, M., Preston, L., Booth, A. (2019). Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements. *Health Information and Libraries Journal*, 36(3), 202-222.
- Sümer, N., Oruçlular, Y., Çapar, T. (2015). Bağlanma ve bağımlılık: Kuramsal çerçeve ve derleme çalışması. *Bağımlılık dergisi*, 16(4), 192-209.
- Syed, S. A., Nemeroff, C. B. (2017). Early life stress, mood, and anxiety disorders. *Chronic Stress*, 1, 1–16.
- Şahin, D. (2009). Kişilik bozuklukları. *Klinik gelişim*, 22(4), 45-55.
- Şeker, B. Ç., Dinç, M., Işık, S., Ögel, K. (2019). Bağımlı olgularda ruhsal travma görülme sıklığı ve görünümü. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(2), 315-336.
- Şener, N. (2021). *Yeme bozuklukları ile kişilik inançları arasındaki ilişki: çocukluk çağı travmalarının aracı rolü* (Master's thesis, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Şenkal, İ., Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin depresyon belirtileri ile ilişkisi: Aleksitiminin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Taner, Y., Gökler, B., (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 83-84.
- Tarhan, N., Nurmedov, S., (2015). Bağımlılık Nasıl Gelişir. Bağımlılık. İstanbul: Timaş Yayınları, s. 142.
- Taşkent, A., (2010). Alkol ve/veya madde bağımlıları ile bağımlılığı olmayan bireylerin savunma mekanizmaları açısından karşılaştırılması, çocukluk çağı travmaları, disosiyatif yaşantılar ve bağımlılık şiddetinin savunma mekanizmaları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taymur, İ., Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- Teesson, M., Degenhardt, L., Hall, W. (2002). *Addiction*. New York: Oxford University Press.
- Terzioğlu, Ö. P., (2021). Çocukluk Çağı Travmalarının, Yalnızlık Duygusuna ve Sosyal Anksiyeteye Etkisi.
- Tıraşçı, Y., Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3 (4), 76-80. Toros, F., Avlan, D., Çamdeviren, H. (2003). *Enüretik Çocukların Biyopsikososyal Değerlendirilmesi*.
- Treasure, J., Alexander, J. (2013). *Anorexia nervosa: A recovery guide for sufferers, families and friends*. Routledge.

- Tunç, P. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travması ve Yeme Tutumları İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11, 203-219.
- Turan, İ. (2021). Yeme Bozukluklarında Eşanı Psikiyatrik Hastalıklar (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Türkçapar, M. H. (2009). Klinik Uygulamada Bilişsel-Davranışçı Terapi: Depresyon. *HYB Basım Yayın*, Ankara.
- Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37-50.
- Ulaş, Ç. (2017). Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimleri ile Mizaç Özellikleri ve Çocukluk Çağı Travmalarının İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Uluğ, B. (2007). Alkol kullanımı ile ilişkili bozukluklar. *Psikiyatri Temel Kitabı (Ed. C Güleç, E Köroğlu)*, 161-172.
- Van der Kolk, B. A. (2014). The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma.
- Wark, M. J., Kruczek, T., Boley, A. (2003). Emotional neglect and family structure: impact on student functioning. *Child abuse and neglect*, 27(9), 1033-1043.
- World Health Organization. (2016). Global plan of action to strengthen the role of the health system within a national multisectoral response to address interpersonal violence, in particular against women and girls, and against children. Geneva: World Health Organization.
- Wu, N. S., Schairer, L. C., Dellor, E., Grella, C. (2010). Childhood trauma and health outcomes in adults with comorbid substance abuse and mental health disorders. *Addictive behaviors*, 35(1), 68-71.
- Yazgan İnanç, B., Yerlikaya, E. E. (2016). Kişilik Kuramları. 12. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Yenilmez, K., ve Özbey, N. (2006). Özel Okul ve Devlet Okulu Öğrencilerinin Matematik Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2): 431-448.
- Yıldız, D., Çiftçi, A., Yalçın, Ö. (2020). Bir ÇEMATEM kliniğinde yatan ergen hastalarda madde kullanım eğilimleri, psikososyal travmalar, psikiyatrik komorbiditeler ve cinsiyet farklılıkları. *Düşünen Adam*, 33(2), 190-202.
- Yu, M., Linn, K. A., Shinohara, R. T., Oathes, D. J., Cook, P. A., Duprat, R., Sheline, Y. I. (2019). Childhood trauma history is linked to abnormal brain connectivity in major depression. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(17), 8582-8590.
- Yücel, B. (2009). Estetik bir kaygıdan hastalığa uzanan yol: Yeme bozuklukları. *İlk Söz*, 22(4), 39-45.
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.
- Url-1** < <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-arastirmasi-özet-raporu-2010> >, erişim tarihi 11.11.2024